

INTEGRACIJA CSR I SDG U KREIRANJU DODATE VREDNOSTI TEKSTILNE INDUSTRIJE

Vićentijević Kosana^{1*}, Rakić Snežana¹, Marković Vesna¹

Akademija strukovnih studija Zapadna Srbija odsek Valjevo,
Vuka Karadžića 3a, Valjevo *kosana.vicentijevic@vipos.edu.rs

Review paper
UDC: 677:338.4:005.35
DOI: 10.5937/tekstind2203026V

Apstrakt: Društveno odgovorni privredni subjekti (CSR) su preorijentisali svoje CSR inicijative ka ekološkom i društvenom upravljanju. Ciljevi održivog razvoja (SDG) su noviji strateški alati koji fokus pružaju na rešavanje pitanja održivosti koja proizlaze iz povećane proizvodnje, potrošnje i odlaganja. Održivost će biti najvažnija direktiva u bliskoj budućnosti, stoga, ovaj rad ima za cilj da ispita kohezivnost između trenutnih inicijativa za CSR u modnom i tekstilnom sektoru i propisanih SDG. U radu se dalje ističe studija slučaja dobre prakse fabrike konfekcije u Republici Srbiji, koja inkorporira CSR i SDG iznad propisanih regulativa. Zaključci u ovom radu sugeriraju nekoliko budućih istraživačkih pravaca.

Ključne reči: društveno odgovorno poslovanje, ciljevi održivog razvoja, dodata vrednost, tekstilna industrija.

INTEGRATION OF CSR AND SDG IN CREATING ADDED VALUE OF THE TEXTILE INDUSTRY

Abstract: Socially responsible business entities (CSR) have reoriented their CSR initiatives towards environmental and social management. The Sustainable Development Goals (SDGs) are newer strategic tools that focus on addressing sustainability issues arising from increased production, consumption and disposal. Sustainability will be the most important directive in the near future, therefore, this paper aims to examine the cohesiveness between current CSR initiatives in the fashion and textile sector and the prescribed SDGs. The paper further highlights a case study of good practice of a clothing factory in the Republic of Serbia, which incorporates CSR and SDG above the prescribed regulations. The conclusions in this paper suggest several future research directions.

Key words: Corporate Social Responsibilities, Sustainable Development Goal, add value, textile industry.

1. UVOD

Agenda za održivi razvoj 2030, koju su usvojile države članice Ujedinjenih nacija 2015. godine (A/RES/70/1 – *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*), pruža zajednički plan za mir i prosperitet za ljude i planetu, sada i u budućnosti. Agenda 2030, sa svih 17 ciljeva održivog razvoja (*Sustainable Development Goal-SDG*), uključuje tri dimenzije održivog razvoja: ekonomski rast, socijalnu inkluziju i zaštitu životne sredine. SDGs prepoznaju da okončanje siromaštva i drugih uskraćenosti podrazumeva izrade strategija koje unapređuju zdravlje i obra-

zovanje, smanjuju nejednakost i podstiču ekonomski rast – sve dok se bore protiv klimatskih promena i rade na očuvanju okeana i šuma [1].

Ciljevi održivog razvoja (Slika 1) su poziv na akciju svih zemalja – siromašnih, bogatih i srednjih prihoda – da promovišu prosperitet i istovremeno štite planetu. Oni prepoznaju da okončanje siromaštva podrazumeva nove strategije za ekonomski rast i rešavanje niza društvenih potreba uključujući obrazovanje, zdravlje, socijalnu zaštitu i mogućnosti zapošljavanja, dok se bore protiv klimatskih promena i zaštite životne sredine. Još važnije nego ikad, SDGs pružaju kritičan okvir za oporavak od COVID-19 [2].

Slika 1: Ciljevi održivog razvoja (*sustainable development goals*) [3].

Pod okriljem UN-a o klimatskim promjenama, učesnici tekstilne modne industrije su tokom 2018. godine radili na identifikovanju načina kojima industrija tekstila, odeće i mode može da se kreće ka holističkoj posvećenosti klimatskim akcijama. Oni su kreirali *Povelju modne industrije za klimatske akcije* [4] koja sadrži viziju da se postigne neto nulta emisija (*net zero emissions*) do 2050. godine. *Povelja modne industrije* je predstavljena na COP24 u Katovicama (*Katowice climate change conference - COP24*), Poljska, u decembru 2018. i obnovljena na COP26 u Glazgovu (*Climate change conference*), Velika Britanija, u novembru 2021. godine [5].

Društveno odgovorno poslovanje (*Corporate Social Responsibilities - CSR*) privrednih subjekata je širok koncept koji može imati različite oblike u zavisnosti od privrednog subjekta i industrije kojoj pripada.

Kroz programe društveno odgovornog poslovanja, filantropiju i volonterske napore, privredni subjekti mogu da donesu društvu dodatnu vrednost, kroz pozitivnu percepciju brenda i poboljšanje imidža privrednog subjekta. Koliko god je društveno odgovorno poslovanje važno za zajednicu, jednako je važno i za privredni subjekt. Aktivnosti društveno odgovornog poslovanja, mogu pomoći u stvaranju čvršće veze između zaposlenih i privrednog subjekta, podizanju morala i pomoći zaposlenima i poslodavcima da se osećaju povezani sa okruženjem u kojem poslu-

ju. Da bi privredni subjekt bio društveno odgovoran, prvo treba da bude odgovoran prema sebi i svojim zaposlenima. Privredni subjekti koji usvajaju programe društveno odgovornog poslovanja često su razvili svoje poslovanje do tačke u kojoj mogu da doprinesu društvenoj zajednici. Što je privredni subjekt vidljiviji i uspješniji, to ima veću odgovornost da postavi standarde etičkog ponašanja za svoje kolege, konkurenciju i industriju kojoj pripada [6]. Društveno odgovorni investitori moraju da donesu odluku o tome da li su spremni da ulažu u firme koje imaju visoke rezultate u CSR i jake CSR performanse uz agresivno izbegavanje poreza [7].

Imajući u vidu istaknute potencijale, cilj ovog rada je da se objasni percipirana vrednost integracije ciljeva održivog razvoja u izveštavanje o održivosti u tekstilnoj industriji. Radi ispunjenja navedenog cilja, rad se fokusira na motive za implemetaciju SDG i ishode integracije SDG-a u privrednim subjektima prevažno u tekstilnoj industiji.

Tekstilna industrija, iako ima ogroman potencijal u vezi sa razvojem zemalja, kontinuirano skreće pažnju na svoje negativne uticaje na održivost svojih lanaca vrednosti. Dok je maloprodaja odeće usvojila integraciju ciljeva održivog razvoja (SDG) u izveštaje o održivosti, kritičari ukazuju na činjenicu da povezivanje aktivnosti održivosti sa SDG nije dovoljno [8]. Da bi se rešio ovaj potencijalni nesklad, cilj ovog rada je da

objasni vrednosti integracije *CSR* i *SDG* u izveštavanju o održivosti u tekstilnoj industriji.

Danas se potrošači sve više brinu o zdravlju i aktivno podržavaju "zelene" stilove života. Oblast zelenog sistema posvećena je grupi strategija za proizvodnju energije i netoksičnih čistih proizvoda [9]. Ekološka i zelena tehnologija je u stanju da podstakne inovacije i promene u svakodnevnom životu bez uticaja na zelenu i održivu životnu sredinu.

2. *SDG* I ODRŽIVOST TEKSTILNE INDUSTRIJE

Tekstilna industrija, iako ima ogroman potencijal u vezi sa razvojem zemalja, skrenula je povećanu pažnju na svoje negativne uticaje duž lanaca vrednosti na ekološke izazove [10]. Ovi lanci vrednosti su globalni i decentralizovani, te stoga posebno složeni [11]. Specifični uticaji tekstilne industrije takođe postavljaju temelje za relevantne *SDG* u pogledu održivosti privrednog subjekta. Iako su svi ciljevi indirektno relevantni pošto su međusobno povezani, procena gde tekstilna industrija ima najveći uticaj i fokus napora može doprineti stvaranju vrednosti za održivi razvoj za ciljeve usmerene na odgovarajući način. Dakle, rastuća svest o uticajima održivosti duž globalnih lanaca vrednosti stvara podsticaje za sprovođenje procene rizika i saopštavanje strateških ciljeva kao i rezultata u izveštajima o održivosti. Izveštaji mogu poslužiti kao deo strategije za ublažavanje negativnih povratnih informacija od zainteresovanih strana ili za privlačenje koristi kao što je investicioni kapital [12].

Procena uticaja tekstilne industrije na životnu sredinu, sadrži ažuriranja važnih podataka o uticajima na životnu sredinu i njihovim merenjima, održivo korišćenje vode i električne energije, nove zakone, standarde i šeme [13]. Tekstilna industrija zapošljava oko 26,5 miliona ljudi širom sveta, pri čemu žene predstavljaju oko 70% industrijskih radnika [14,15], a posebno je poznata po pojavama opasnih uslova rada i kršenju ljudskih prava. Socijalna pitanja su posebno relevantna za *SDG* - 5 „Rodna ravnopavnost“ i *SDG* - 8 „Dostojanstven rad i ekonomski rast“.

Prema *GRI (Global Reporting Initiative)* standardima, *UNGC (United Nations Global Compact)*, Globalnom dogovoru Ujedinjenih nacija i *WBCSD (The World Business Council for Sustainable Development)*, svetskom poslovnom savetu za održivi razvoj, korišćenjem *SDG* kompasa, privredni subjekti mogu da stvaraju zajedničke vrednosti [16].

Integracijom *SDG* u godišnji ciklus izveštavanja o održivosti i upravljanju, stvara se zajednička vrednost.

Iako je izveštavanje o održivosti metod za povećanje transparentnosti i odgovornost prema zainteresovanim stranama [17], može doći do neslaganja između akcije i onoga što se saopštava.

U nastavku ovog poglavlja se analizira uloga održivog razvoja dizajna, mode i promene mentalnog sklopa potrošača za postizanje *SDG* -12 „Odgovorna potrošnja i proizvodnja“. Uspešna implementacija *SDG* zahteva od zemalja na svetskom nivou, da odgovaraju za postupke koji nenamerno stvaraju negativan uticaj na druge zemlje. Ove akcije/efekti se nazivaju „prelivanjem“ i mogu ometati napredak zemlje u cilju održivog razvoja, posebno sa aspekta zdravlja i bezbednosti radnika u lancima vrednosti tekstilne industrije [18]. Konceptualno „čistija“ proizvodnja nastoji da integriše kontinuirano korišćenje odgovarajućih pristupa životne sredine u procese, proizvode i usluge sa ciljem povećanja efikasnosti i minimiziranja rizika po ljude i životnu sredinu.

Postojeća literatura je pokazala da implementacija prakse „čistije“ proizvodnje kao rezultat donosi ekonomske i ekološke dobitke. Ipak, vrlo malo studija povezuje te uštede sa ciljevima održivog razvoja, i procene da li su ekonomske i ekološke prednosti koje proizilaze iz usvajanja čistije proizvodnje u tekstilnoj industriji doprinele ciljevima održivog razvoja [19]. Industrija tekstila i odeće generiše značajan otpad materijala koji zahteva hitne napore za efikasno upravljanje, smanjenje uticaja na životnu sredinu i negovanje održivih praksi. Literatura preporučuje istraživanja o upravljanju otpadom materijala u proizvodnji tekstila i odeće u okviru cirkularne ekonomije kako bi se postigao *SDG* – 12 „Odgovorna potrošnja i proizvodnja“ [20]. *SDG*-12 poziva na poslovnu transformaciju ka održivim obrascima potrošnje i proizvodnje [21].

SDG – 12 se odnosi na održivu proizvodnju i potrošnju, to u osnovi znači smanjeno korišćenje resursa i/ili njihovo pravilno upravljanje. Cirkularna ekonomija, sa svoje strane, ima za cilj da kontinuirano održava proizvode, komponente i materijale na najvišoj vrednosti. Na ovaj način industrijski procesi više ne predstavljaju pretnju ekosistemu, već, naprotiv, nastoje da revalorizuju resurse i na taj način promovišu održivi razvoj. Tekstilna industrija je suštinski deo svakodnevnog života ljudi i veoma važan sektor u globalnoj ekonomiji [22].

Završetak odevnog predmeta ima složen životni ciklus koji se sastoji od različitih faza uključujući proizvodnju resursa, proizvodnju vlakana, montažu odeće, transport, i na kraju reciklažu ili konačno odlaganje. Svaki od ovih procesa može uticati na životnu

sredinu kao što su iscrpljivanje resursa, emisija fosilnih goriva, voda otpad i čvrsti otpad, ozbiljno ugrožavajući održivost tekstilne industrije na duži rok [23].

Moda zahteva stalne promene što podstiče potrošače na kupovinu odevnih predmeta kako bi pratili najnovije trendove. Industrija tekstila i odeće ulaže ogromna sredstva za proizvodnju odevnih predmeta kako bi zadovoljila potražnju potrošača. Fokus vrhunskih brendova, maloprodajnih kuća, marketinških odeljenja i reklamnih sektora dodaju glamur modi kako bi skrenuli pažnju potrošača i proizvođača uključenih u proizvodnju tkanina i razvoj odeće prema visokim ciljevima po cenu ekoloških i društvenih implikacija. Modna industrija je okosnica proizvodnje tekstila i odeće jer svi poduhvati počinju od faze dizajna. Dizajneri danas imaju drugačiji moto i rade za dugotrajne održive dizajne koji će zauzvrat promovisati održive obrasce potrošnje i proizvodnje među krajnjim korisnicima [24].

U literaturi se ističe neophodnost globalnog plana za finansiranje ciljeva održivog razvoja. Postizanje *SDG* je u osnovi plan ulaganja u fizičku infrastrukturu (uključujući obnovljivu energiju) i ljudski kapital. Ipak, najsiriomašnija polovina sveta – grubo govoreći, zemlje sa niskim dohotkom i zemlje nižeg srednjeg dohotka – nemaju pristup tržištu kapitala. U ovom radu se ističe pet prioriteta prema globalnom planu za finansiranje ciljeva održivog razvoja. Prvo, *G20* [25] treba jasno i nedvosmisleno da izjave svoju posvećenost i da kanališu daleko veće tokove finansiranja u zemlje u razvoju kako bi one mogle da ostvare ekonomski razvoj i ispune ciljeve *SDG*. Drugo, *G20* bi trebalo u velikoj meri da povećaju kreditne kapacitete i godišnje tokove multilateralnih razvojnih banaka, uglavnom kroz veći uplaćeni kapital ovim institucijama. Treće, *G20* bi trebalo da podrži i druge mere – posebno povećanu filantropiju velikih razmera i refinansiranje dugova koji dospevaju – kako bi se podstaklo finansiranje *SDG*. Četvrto, *MMF* i agencije za kreditni rejting treba da redizajniraju procene održivosti duga, uzimajući u obzir potencijal rasta zemalja u razvoju i njihovu potrebu za daleko većom akumulacijom kapitala. Peto, radeći zajedno sa *MMF*-om zemlje u razvoju treba da ojačaju svoje upravljanje dugom i kreditnu sposobnost integracije svojih politika zaduživanja sa poreskom politikom, izvoznom politikom i upravljanjem likvidnošću, a sve kako bi sprečile buduće krize likvidnosti [26].

3. ODRŽIVO I ODGOVORNO POSLOVANJE STUDIJA SLUČAJA NOVITET-FABRIKA KONFEKCIJE

Tekstilna industrija ima značajan uticaj na klimu i životnu sredinu, i posle hrane, stanovanja i transporta, četvrta je najveća kategorija zagađenja u EU u pogledu potrošnje primarnih sirovina i vode. Manje od 1% tekstila širom sveta reciklira se u novi tekstil. Tekstil se koristi u sve kraćim vremenskim periodima, što znači da se godišnje baci 11kg tekstila po osobi [27]. Prelazak na cirkularnu ekonomiju u tekstilnoj industriji važniji je nego ikada

U tekstilnoj industriji U Republici Srbiji posluje oko 1.600 privrednih subjekata, a registrovano je i nekoliko stotina preduzetničkih i krojačkih radnji [28]. Istraživanje Centra za unapređenje životne sredine [29] pokazuje da se u Republici Srbiji tokom jedne godine proda čak 82 hiljade tona garderobe, što znači da svaki građanin ili građanka kupi gotovo 12 kilograma odeće [30].

Problem tekstilnog otpada u Srbiji nije do sada rešen. On obično završava u komunalnom otpadu na deponijama i predstavlja jedan od najinvalzivnijih otpada [31].

U nastavku poglavlja ističe se primer dobre prakse poslovanja odgovornog i održivog poslovanja u skladu sa *CSR* i *SDG* privrednog subjekta iz oblasti tekstilne industrije u Republici Srbiji.

Novitet fabrika konfekcija doo Žitkovac[30] je fabrika koja više od 90% tekstilnog otpada vraća u proces proizvodnje. Prema računovodstvenoj klasifikaciji malo pravno lice, posluje po normama standarda kva-

Slika 2: Izrada proizvoda od tekstilnog otpada [31]

liteta ISO 9001, ISO 14001 i BS OHSAS 18001 i svakodnevno teži da brigu o kvalitetu proizvoda, radnicima i očuvanju životne sredine proširi van okvira propisanih zakonom. Najviše vremena i energije ulaže u projekte za ponovno vraćanje tekstilnog otpada u proizvodnju i njegovog što većeg procentualnog iskorišćenja. Svojim idejama, znanjem i iskustvom prilikom realizacije projekata doprinose radnici svih nivoa proizvodnog lanca od najvišeg rukovodstva, preko šefa proizvodnje, radnika u proizvodnji (šivači, štepači, vezioničari, kontrolori kvaliteta), do službe marketinga.

Fabrika konfekcije Novitet od komadića otpadnog tekstila (restlova) razvija i realizuje ideje iskorišćenja ovog otpada za proizvodnju raznovrsnih artikala kao što su torbe, neseleri, jastučići, kecelje, peškirići i mnogi drugi proizvodi u zavisnosti od vrste otpadnog materijala (Slika 2). U okviru projekta rađenog u periodu od septembra do decembra 2018. godine proizvedeno je više od 600 torbi i 200 nesesera od otpadnih materijala. Deo ovih proizvoda rukovodstvo firme iskoristilo je kao novogodišnji promotivni materijal. Poslovni partneri i prijatelji firme tom prilikom upućeni su u način i razlog izrade dobijenih proizvoda. Drugi deo proizvoda doniran je udruženjima građana iz raznih oblasti, organizatorima manifestacija i ugroženim grupama na teritoriji Nišavskog okruga. Ovakvi projekti aktuelni su u kontinuitetu a firma ima za cilj da na ovaj način da svoj doprinos u očuvanju životne sredine [31].

Inkorporacija CSR i SDG postali su opšte prihvaćeni model i strategija poslovanja uglednih privrednih subjekata i ustaljena praksa u razvijenom svetu, jer se pokazalo da od ovakve prakse imaju dodatnu vrednost svi učesnici tekstilne industrije.

4. ZAKLJUČAK

U radu se ilustruje potreba za kontekstualizacijom korporativnog ponašanja kako bi se postavila relevantna merila održivosti koja inkorporiraju CSR i SDG. Podržavanje, razumevanje i isticanje studije slučaja dobre prakse treba da istaknu perspektive dodatnih vrednosti svih učesnika u tekstilnoj industriji. Kontinuirano istraživanje na ovu temu, može uključiti kritičke perspektive onoga što se ne saopštava i kako negativna otkrića mogu dati potpunije razumevanje CSR i SDG kao procesa koji je u toku.

Ovaj rad može poslužiti kao poziv na buduća istraživanja koja se bave pitanjima u vezi sa standardizacijom metodologije za merenje i izveštavanje o CSR i SDG, što postaje sve važnije jer se sve više privrednih subjekata posvećuje održivom razvoju.

LITERATURA

- [1] United Nations. Department of Economic and Social Affairs Sustainable Development. Do you know all 17 SDGs?. Available online: <https://sdgs.un.org/goals> (preuzeto 18.05. 2022).
- [2] 17 Goals to Transform Our World, Available online: https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2019/01/SDG_Guidelines_AUG_2019_Final.pdf (preuzeto 18.05. 2022).
- [3] Ciljevi održivog razvoja, Available online: <https://sdg.indikatori.rs/sr-Latn/> (preuzeto 25.06.2022.)
- [4] Fashion Industry Charter for Climate Action, Available online: https://unfccc.int/sites/default/files/resource/Fashion%20Industry%20Carter%20for%20Climate%20Action_2021.pdf (preuzeto 25.06.2022.)
- [5] About the Fashion Industry Charter for Climate Action, Available online: <https://unfccc.int/climate-action/sectoral-engagement/global-climate-action-in-fashion/about-the-fashion-industry-charter-for-climate-action> (preuzeto 25.06.2022.)
- [6] Corporate social responsibility in textile industry, Available online: <https://www.fibre2fashion.com/industry-article/2438/corporate-social-responsibility> (preuzeto 25.06.2022.)
- [7] Kovermann, J., & Velte, P. (2021). CSR and tax avoidance: A review of empirical research. *Corporate Ownership and Control*, 18(2), 20-39.
- [8] Olofsson, L., & Mark-Herbert, C. (2020). Creating Shared Values by Integrating UN Sustainable Development Goals in Corporate Communication-The Case of Apparel Retail. *Sustainability*, 12(21), 8806.
- [9] Bouazizi Nabil (2021). Green Technology in Textile Industries, *Journal of Green Technology in Textile Industries*, Volume 8 - Issue 2, JTSFT.MS.ID.000684.
- [10] Gardetti, M. A., & Muthu, S. S. (2015). Sustainable apparel? Is the innovation in the business model?- The case of IOU Project. *Textiles and Clothing Sustainability*, 1(1), 1-9.
- [11] Muthu, S. S. (2020). *Assessing the environmental impact of textiles and the clothing supply chain*. Woodhead publishing.
- [12] Buelens, Y. F. M. (2015). The hypocrisy-sincerity continuum in corporate communication and decision making. *Manag. Decis*, 49, 586-600.
- [13] Muthu, S. S. (2020). *Assessing the environmental impact of textiles and the clothing supply chain*. Woodhead publishing.

- [14] Jönsson, J., Wätthammar, T., & Mark-Herbert, C. (2013). Consumer perspectives on ethics in garment consumption: perceptions of purchases and disposal. In *The ethics of consumption* (pp. 59-63). Wageningen Academic Publishers, Wageningen.
- [15] Gardetti, M. A., & Torres, A. L. (Eds.). (2017). *Sustainability in fashion and textiles: values, design, production and consumption*. Routledge.
- [16] Global Reporting Initiative, UN Global Compact, World Business Council for Sustainable Development. *SDG Compass: The Guide for Business Action on the SDGs*. Available online: www.sdgcompass.org (preuzeto 15.06.2022.).
- [17] Global Reporting Initiative (GRI). GRI 101 Foundation. Available online: <https://www.globalreporting.org/standards/media/1036/gri-101-foundation-2016.pdf> (preuzeto 20.06.2022.).
- [18] Malik, A., Lafortune, G., Carter, S., Li, M., Lenzen, M., & Kroll, C. (2021). International spillover effects in the EU's textile supply chains: a global SDG assessment. *Journal of Environmental Management*, 295, 113037.
- [19] de Oliveira Neto, G. C., Correia, J. M. F., Silva, P. C., de Oliveira Sanches, A. G., & Lucato, W. C. (2019). Cleaner Production in the textile industry and its relationship to sustainable development goals. *Journal of cleaner production*, 228, 1514-1525.
- [20] Akter, M. M. K., Haq, U. N., Islam, M. M., & Uddin, M. A. (2022). Textile-apparel manufacturing and material waste management in the circular economy: A conceptual model to achieve sustainable development goal (SDG) 12 for Bangladesh. *Cleaner Environmental Systems*, 100070.
- [21] Papú Carrone, N. (2020). Traceability and transparency: A way forward for SDG 12 in the textile and clothing industry. In *The UN Sustainable Development Goals for the Textile and Fashion Industry* (pp. 1-19). Springer, Singapore.
- [22] Gabriel, M., & Luque, M. L. D. (2020). Sustainable development goal 12 and its relationship with the textile industry. In *The UN Sustainable Development Goals for the Textile and Fashion Industry* (pp. 21-46). Springer, Singapore.
- [23] Arana, C., Franco, I. B., Joshi, A., & Sedhai, J. (2020). SDG 15 life on land. *Actioning the Global Goals for Local Impact*, 247-264.
- [24] Gardetti, M. A., & Muthu, S. S. (Eds.). (2020). *The UN sustainable development goals for the textile and fashion industry*. Berlin, Germany, Springer.
- [25] G20, ABOUT THE G20, Available online: <https://g20.org/about-the-g20/#about> (preuzeto 25.06.2022.).
- [26] Sustainable development report 2022, From Crisis to Sustainable Development: the SDGs as Roadmap to 2030 and Beyond, Includes the SDG Index and Dashboards, Available online: <https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopmentreport/2022/2022-sustainable-development-report.pdf> (preuzeto 25.06.2022.).
- [27] Option.news, Konferencija o ponovnoj upotrebi 2021: Tekstil i kružna ekonomija | Popust za korisnike opcija, Available online: <https://option.news/bs/re-use-konferencija-2021-textilien-und-kreislaufwirtschaft/> (preuzeto 23.06.2022.).
- [28] Euronews, Svetske tekstilne firme razmišljaju o preseljenju proizvodnje u Evropu, ima li Srbija u tome računicu, Available online: <https://www.euronews.rs/biznis/privreda/20353/svetske-tekstilne-firme-razmišljaju-o-preseljenju-proizvodnje-u-evropu-ima-li-srbija-u-tome-racunicu/vest> (preuzeto 24.06.2022.).
- [29] Centar za unapređenje životne sredine, Available online: <https://cuzs.org.rs/>, (preuzeto 24.06.2022.). PKS, Društveno odgovorno poslovanje, primeri dobre prakse, Available online: <https://api.pks.rs/storage/assets/DOP%20PRIMERI%20DOBRE%20PRAKSE.pdf>, (preuzeto 24.06.2022.).
- [30] Autonomija info, Brza moda pogubna za životnu sredinu, Available online: <https://autonomija.info/brza-moda-pogubna-za-zivotnu-sredi/> (preuzeto 24.06.2022.).
- [31] Novitet, O nama, Available online: <https://novitet.rs/o-nama/> (preuzeto 24.06.2022.).

Primljeno/Received on: 15.07.2022.

Revidirano/ Revised on: 15.08.2022.

Prihvaćeno/Accepted on: 16.08.2022.

© 2021 Authors. Published by Union of Textile Engineers and Technicians of Serbia. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International license (CC BY) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)